

Nr 247.

Av herr **Jacobsson m. fl.**, om anslag till det svenska läroverket i Hapsal.

I motion till 1935 års riksdag hemställde undertecknade, att riksdagen för budgetåret 1935/1936 måtte under åttonde huvudtiteln bevilja ett anslag till *det svenska gymnasiet i Hapsal, Estland, å 2,000 kronor.*

I motionen framhölls, att Hapsals svenska gymnasium grundades år 1931 tack vare en donation från rikssvenskt håll å 25,000 kronor, vilket belopp skulle utgå med 5,000 kronor för år räknat under 5 års tid. Till följd av den svenska valutans fall och den utvidgning av gymnasiet, som blev erforderlig på grund av den svenska befolkningens varma intresse för denna undervisningsanstalt, visade sig donationsmedlen snart vara otillräckliga. Tack vare ett mindre årligt anslag av republiken Estland å 1,500 kronor samt bistånd från Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet, och då särskilt dess Stockholmsförening, som lämnat ett årligt bidrag av cirka 6,000 kronor, har undervisningen kunnat fortgå.

I motionen framhölls också betydelsen av detta läroverk. De estniska myndigheterna fordrade numera avlagd avgångsexamen från gymnasium som villkor för inträde i folkskoleseminarium. Då de svenska folkskolorna uppginge till ett trettiotal, ådagalade detta nödvändigheten av, att en del svenskar erhöle utbildning vid svenskt gymnasium för att sedermera kunna vinna inträde i seminarium och därefter bestrida lärartjänster i Svensk-Estlands folkskolor. För de estlandssvenska prästerna stipulerades akademisk teologisk examen, för lärarna vid den svenska folkhögskolan om möjligt examen från lantbrukshögskola eller annan högskola, för vissa kommunala befattningsjuridiska kvalifikationer o. s. v. Gymnasiet i Hapsal vore sålunda av största vikt för upprätthållandet av ett högre utbildat skikt inom den estlandssvenska folkstammen, ur vilket dess funktionärer skulle kunna hämtas.

Riksdagen avtog visserligen motionen, men fann i likhet med statsutskottet *det ändamål, för vilket anslag begärts, behjärtansvärt.* Med hänsyn bland annat till möjliga ekonomiska konsekvenser *fann riksdagen sig icke beredd att utan föregående av Kungl. Maj:t prövad utredning anvisa anslag för ändamålet.* Enligt riksdagens uppfattning skulle en sådan utredning kunna företagas utan större tidsutdräkt, varefter eventuellt ett på densamma grundat förslag skulle kunna föreläggas riksdagen.

Med föranledande av detta riksdagens beslut har Kungl. Maj:t anbefallt skolöverstyrelsen att verkställa utredning rörande statsunderstöd åt nu nämnda gymnasium samt att med denna utredning jämte det förslag, som kunde föranledas därav, inkomma till Kungl. Maj:t i samband med avgivande av framställningar, avsedda att föreläggas 1936 års riksdag.

Någon framställning om anslag åt omförmälda läroanstalt har emellertid icke blivit av Kungl. Maj:t framlagd för innevarande års riksdag. Vi hava emellertid haft tillfälle taga del av *skolöverstyrelsens* utredning i ärendet. Denna utredning är i huvudsak baserad på den omfattande och ingående undersökning, som verkställdes av Riksföreningen för svenskhetens bevarande i utlandet genom dess Stockholmsförening. Sålunda framhåller nämnda för- enings Estlandskommitté: »Det svenska gymnasiet, vilket har karaktär av ett privatgymnasium, står under samma ledning som det statliga estniska gymnasiet och är underkastat inspektion och kontroll av de estniska skol- myndigheterna. Förutom förmånen av fritt upplåttna lokaler i det estniska gymnasiets läroverksbyggnad åtnjuter det svenska gymnasiet av estniska sta- ten ett kontant understöd, som tidigare uppgått till 1,000 kronor för år men som för innevarande läsår utgår med 1,500 kronor. Gymnasiet har från de estniska skolmyndigheternas sida fått röna starka bevis på intresse och väl- vilja. Sålunda har gymnasiet för kort tid sedan erhållit studentexamens- rätt, en förmån, som enligt lämnad uppgift ytterst sällan medgives privat- gymnasier och ännu icke tillerkänts något annat estländskt gymnasium i Est- land, vid vilket undervisningsspråket icke är estniska. På grund av den så- lunda meddelade examensrätten komma redan den vid gymnasiet först upp- rättade årsklassens lärjungar att vid avgången från gymnasiets högsta klass vårterminen 1936 få undergå studentexamen såsom läroverkets lärjungar och alltså vara befriade från den mera rigorösa prövning, som anordnas med privatister.

Det svenska gymnasiet har i likhet med övriga gymnasier i Estland t. o. m. läsåret 1934—1935 varit organiserat såsom ett femårigt gymnasium, byg- gande direkt på sexklassig folkskola. Läsåret 1934—1935 funnos vid gym- nasiet upprättade klasserna 2, 3 och 4 med resp. 13, 7 och 13 lärjungar. I första klassen intogos sålunda vid nämnda läsårs början inga lärjungar. Från och med innevarande läsår har emellertid genomförandet av en om- organisation av det högre skolväsendet i Estland påbörjats.

Sedan denna omorganisation avslutats, skall på en fyraårig grundskola (folkskolans fyra första klasser) bygga en femårig mellanskola och på denna ett treårigt gymnasium. Den högre skolan blir sålunda åttaårig i stället för hittills femårig. Det har ansetts, att behovet av högre skolbildning för est- landssvenskarnas vidkommande skulle bliva någorlunda väl tillgodosett, om en ny första klass upprättades vartannat år. Under denna förutsättning skulle skolan efter fullständigt genomförd organisation komma att varje läs- år omfatta fyra klassavdelningar. För innevarande läsår har såsom en över- gångsanordning medgivits, att i klass 3 av mellanskolan få intagas lärjun- gar, som genomgått sexklassig folkskola. Av detta medgivande har det svenska läroverket begagnat sig, och skolan omfattar sålunda detta läsår fyra klassavdelningar: klass 3 av mellanskolan och klasserna III, IV och V av gymnasiet. Antalet lärjungar i dessa avdelningar är resp. 28, 14, 6 och 11.

Undervisningen vid läroverket handhaves till större delen av tre rikssven- ska lärare, två manliga och en kvinnlig, vilka samtliga avlagt filosofisk äm-

betsexamen, den kvinnliga därjämte folkskollärarexamen, av en estlandssvensk och en finlandssvensk timlärare samt av läroverkets rektor, som, ehuru est, behärskar svenska språket. Undervisningen i tyska språket bestrides av en tysk lärare och undervisningen i vissa övningsämnen samt i de speciellt estniska ämnena (estniska språket och estnisk historia) av estniska timlärare, vilkas undervisning i övrigt är förlagd till det estniska gymnasiet.

I fråga om kostnaderna för undervisningens upprätthållande hänvisas till bifogade stat för budgetåret 1935/1936. Då läroverket under läsåret 1936—1937 beräknas att liksom under innevarande läsår komma att omfatta fyra klassavdelningar, torde denna stat kunna läggas till grund för beräkningen av kostnaderna för budgetåret 1936/1937. Icke heller för framtiden beräknas antalet klassavdelningar något år komma att överstiga fyra. Utöver det ovannämnda anslaget från estniska staten å 1,500 kronor kräves för verksamhetens upprätthållande ett belopp av 12,500 kronor. För innevarande budgetår täckes detta belopp av de i det föregående omnämnda donationsmedlen å 5,000 kronor samt till återstoden från av Kungl. Maj:t till det estlandssvenska kulturarbetet detta år beviljat anslag av lotterimedel å 10,000 kronor. Från och med budgetåret 1936/1937 finnas donationsmedel icke längre att tillgå, och det synes ovisst, huruvida anslag av lotterimedel i fortsättningen kan komma att beviljas i ett fall sådant som förevarande, då det gäller täckandet av ett årligen återkommande behov. Att bygga läroverkets fortbestånd på möjligheten av tillfälliga gåvor från enskilda personer eller föreningar synes uteslutet. Visserligen torde det kunna förväntas, att det arbete för den estlandssvenska befolkningens höjande i kulturellt och materiellt avseende, som nu med stöd från Sverige energiskt bedrivs främst av sammanslutningen Svenska odlingens vänner, så småningom skall leda till att denna befolkning utan mera avsevärd ekonomisk hjälp utifrån skall kunna vidmakthålla de erforderliga svenskspråkiga undervisningsanstalterna, men för närvarande förefinnas inga som helst möjligheter att från estlandssvenskt håll erhålla bidrag härtill. Det synes sålunda bliva möjligt att upprätthålla verksamheten vid det svenska läroverket i Hapsal endast under förutsättning, att ett starkt ekonomiskt stöd härför åtminstone under några år framåt lämnas av svenska staten.»

Under hänvisning till vad kommittén uttalat och under framhållande av det *synnerligen behjärtandsvärda ändamål*, som det begärda anslaget avser, föreslog skolöverstyrelsen att Kungl. Maj:t måtte hos 1936 års riksdag hemställa om ett anslag av 12,500 kronor till understöd av verksamheten vid det svenska läroverket i Hapsal för budgetåret 1936/1937.

Statskontoret, som jämväl yttrat sig i anslagsfrågan, har i betraktande av det förhållandet att den lämnade utredningen gav vid handen att ett avsevärt högre årligt belopp än som ifrågasatts vid 1935 års riksdag eller 12,500 kronor skulle vara erforderligt under åtminstone de närmaste åren för uppehållande av läroanstalten och med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av att staten utsträcker sin bidragsverksamhet till svenska undervisningsanstalter i utlandet, avstyrkt bifall till anslaget.

Vi kunna icke dela den inställning sistnämnda myndighet tagit till denna anslagsfråga. Vårt land är tillräckligt välbärgat för att ett så anspråkslöst bidrag, som det nu ifrågasatta, må kunna utgå till högre skolutbildning åt våra stamfränder i Estland. Dessa sakna som ovan nämnts tyvärr varje möjlighet att med egna medel bestrida kostnaderna för denna läroanstalt, som nu omfattas av dem med varmaste intresse att döma av de vittnesbörd, som kommit till synes i rikssvensk press och annorledes.

En rikssvensk hjälpaktion är tillsvidare oundgänglig, såvida man icke vill riskera tillbakagång för estlandssvenskarna. England och Frankrike hava upprättat egna läroverk i Reval. Tyskland anslår avsevärda belopp till fromma för sina i Estland boende tysktalande fränders skolutbildning. Skulle då icke vårt land kunna bispringa dessa svenskar, vilka på ett beundransvärt sätt i långliga tider bevarat svenskt språk och svensk kultur och alltjämt lägga i dagen sin varma kärlek härför. En svensk hjälpaktion är en hederssak, som betyder för estlandssvenskarna den värdefullaste av all hjälp, nämligen hjälp till självhjälp.

Under återopande av vad skolöverstyrelsen anfört i sin framställning och vad av oss i övrigt framhållits få vi hemställa,

att riksdagen måtte för budgetåret 1936/1937 bevilja ett anslag till det svenska läroverket i Hapsal av 12,500 kronor.

Stockholm den 21 januari 1936.

C. Gösta Jacobsson.

Alf Meyerhöffer.

John Gustafsson
i Välsnäs.

Bilaga.

**Stat för svenska gymnasiet och mellanskolan i Hapsal.
1 augusti 1935—1 augusti 1936.**

Inkomster:

Understöd från estniska staten	kronor	1,500
» » Sverige	»	12,500
	Summa kronor	14,000

Utgifter:

Lärlöner:

Löner till rikssvenska lärare	kronor	7,500
» » timlärare och rektor	»	5,640
Pensionsavgifter för de estniska timlärarna	»	80
Kanslikostnader	»	330
Underhåll och uppvärmning av lokaler	»	200
Diverse utgifter	»	250
	Summa kronor	14,000.